

125. výročie založenia Múzea mincí a medailí v Kremnici (1890 – 2015)

Daniel Haas Kianička, Erika Grniaková

Túžba človeka po zbieraní má prastaré korene. Cílené zberateľstvo poznala už antika, pričom určitým spôsobom sa pestovalo aj počas obdobia stredoveku. K jeho rozkvetu prispela neskôr najmä renesancia a osvieteniské 18. storočie. Od alexandrijského múzeionu po vznik moderných múzeí tak ubehlo už viac ako dvetisíc rokov. Časť z tejto histórie patrí aj kremnickému múzeu.

V roku 2015 si pripomínáme už 125. výročie jeho založenia, čo ho radí medzi najstaršie na Slovensku. Zberateľstvo ako také má v Kremnici hlboké korene. K prvým doloženým zberateľom v meste patrí napríklad komorský podgróf Wolfgang Roll († 1583). V meste existovali aj školské, cirkevné a spolkové zbierky. Pamätihodné predmety, tzv. klenoty, si uchovávalo aj samotné mesto. Najstarší inventár týchto predmetov pochádza z roku 1724. Magistrátom zozbierané „klenoty“ sa stali základom pre múzeum a tvoria jeho najstaršie a najcennejšie jadro. Pomerne veľkú časť z týchto predmetov tvorili už od počiatkov mince a medaily, čo vyplývalo z toho, že Kremnica mala (a má) bohatú minciarsku a medailérsku tradíciu.

ZALOŽENIE MÚZEA A PRVÝCH STO ROKOV JEHO EXISTENCIE

Koficiálnemu založeniu múzea došlo v roku 1890. Stalo sa tak zásluhou kremnického archivára a historika Pavla Križka, ktorý vyčlenil z mestského archívu predmety muzeálnej povahy a začal ich zapisovať do dvoch samostatných katalógov – jedného pre mince a medaily, druhého pre ostatné predmety. Zároveň vytvoril najstaršiu múzejnú expozíciu. Po Križkovej smrti pôsobili zároveň v archíve i múzeu historici Edaurd Wagner a Michal Matunák. K osamostatneniu múzea od archívu došlo v roku 1955. Zásluhu na tom mali najmä archivár Teodor Lamoš a prvý riaditeľ samostatného múzea Otto Hellenstein. Múzeum sa presťahovalo do novej budovy a stalo sa organizáciou s celookresnou pôsobnosťou. V roku

1956 múzeum odkúpilo od kremnickej mincovne kompletný materiál z jej celoštátnej výstavy. Tieto predmety sa stali základom novej stálej numizmatickej expozície.

Kremnické múzeum bolo pôvodne mestským, neskôr okresným múzeom. Čoraz viac sa však profilovalo ako odborná numizmatická inštitúcia. Tento trend vyvrcholil v roku 1976 jeho transformáciou na špecializované celoštátne Múzeum mincí a medailí. O dva roky na to bola verejnosti prístupná generálna expozícia Z dejín baníctva, mincovníctva a medailérstva. Vďaka špecializácii sa múzeum ešte vo väčšej miere sústredilo na dokumentovanie činnosti kremnickej mincovne, na numizmatiku a medailérstvo. Aspoň na okraj uvedme, že už v 60. rokoch pracoval pri múzeu numizmatický krúžok a že Kremnica bola medzi rokmi 1965 a 1994 sídlom samostatnej pobočky Slovenskej numizmatickej spoločnosti, ktorej činnosť bola úzko previazaná s múzeom. Od 80. rokov sa múzeum začalo osobitne venovať aj dokumentácii súčasnej medailérskej tvorby. Od roku 1983 podnes pravidelne organizuje medailérske sympóziá, na ktorých sa zúčastňujú medailéri z celého sveta. V rokoch 1985, 1989 a 1993 múzeum usporiadalo tri ročníky úspešných Medzinárodných kvadrienále medailí.

Po nežnej revolúcii v roku 1989 došlo v spojitosti so zriaďovateľom múzea k viacerým zmenám. Od začiatku roku 1991 prešlo múzeum do pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky a od 1. januára 1992 do pôsobnosti Ministerstva financií Slovenskej republiky. Napokon, od 1. apríla 1994, bolo

Pohľad do najstaršej múzejnej expozície v priestoroch mestskej radnice, po roku 1890.

Stála numizmatická expozícia v roku 1956 sprístupnená už vo vlastnej budove múzea.

Foto: NBS - Múzeum mincí a medailí v Kremnici

Foto: NBS - Múzeum mincí a medailí v Kremnici

Expozícia pod názvom *Z dejín baníctva, mincovníctva a medailérstva* vznikla v roku 1978.

vzhľadom na svoju numizmatickú profiláciu delimitované pod Národnú banku Slovenska (NBS). Tá sa tak zaradila medzi bankové inštitúcie sveta disponujúce vlastným peňažným múzeom.

ZAČLENENIE MÚZEA DO NÁRODNEJ BANKY SLOVENSKA

Vďaka začleneniu Múzea mincí a medailí do Národnej banky Slovenska došlo k prehĺbeniu jeho numizmatickej špecializácie a k ďalšiemu skvalitneniu jeho odborných a prezentačných činností. Výrazne sa za posledných viac ako 20 rokov rozvíjala napríklad akvizičná činnosť. Do múzea pribudlo zhruba 20 000 nových numizmatických predmetov. Investovalo sa aj do reštaurovania zbierok vo fondoch regionálnej histórie a výtvarného umenia. Bohatá bola i výstavná činnosť. Okrem množstva domácich numizmatických a historicko-umeleckých výstav zorganizovalo múzeum napríklad sériu výstav *Mince a medaily zo Slovenska*, ktoré boli prezentované v USA (1994), Mexiku (1995), Portugalsku (1996), Španielsku (1996), Holandsku (1999) a Maďarsku (2000).

NBS – Múzeum mincí a medailí získalo za svoju prácu viackrát významné celoslovenské ocenenia. V roku 1996 to bola cena časopisu *Pamiatky a múzea* za obnovu areálu Mestského hradu v Kremnici. V rokoch 2003 a 2007 sa múzeom stalo Múzeom roka na Slovensku. V prvom prípade sa tak stalo najmä za sprístupnenie stálej generálnej numizmaticko-historickej expozície *Líce a rub peňazí – Peniaze a medailérstvo v dejinách Slovenska*. V roku 2013 rozšírila túto expozíciu špeciálna inštalácia rôznych technických zariadení používaných v Národnej banke Slovenska na spracovávanie mincí a bankoviek slovenskej meny v rokoch 1993 až 2008.

AKTIVITY MÚZEA V ROKU 125. VÝROČIA JEHO VZNIKU

V duchu osláv 125. výročia založenia kremnického múzea sa bude niesť celý rok 2015. Túto udalosť si pripomenieme tak v rámci tradičných podujatí, ako aj prostredníctvom špeciálnych aktivít v jednotlivých expozíciách múzea. Návštevníci budú

mať počas roka možnosť bližšie spoznať život v múzeu z rôznych uhlov pohľadu – od významných udalostí a osobností v dejinách múzea cez rozličné aspekty múzejnej práce až po unikátne exponáty a vzácne predmety v zbierkovom fonde múzea.

Niekoľko zaujímavých podujatí sa uskutočnia už v jarných mesiacoch. V apríli bude Múzeum mincí a medailí hostiť kolokvium na tému múzejnej pedagogiky, ktorá tvorí dôležitú súčasť dnešnej múzejnej praxe. Milovníkom hudby zas ponúkneme jarný koncert v Kostole sv. Kataríny. Výročiu múzea bude venovaná aj májová Noc múzeí, ktorá sa uskutoční v numizmaticko-historickej expozícii *Líce a rub peňazí* (16. 5. 2015) a návštevníkom prinesie rôzne zaujímavosti z histórie i zo zákulisia múzea. Séria aktivít bude pokračovať letnými podujatiami. Okrem toho budú v priebehu celého roka pripravené špeciálne programy pre školy, ako aj širokú verejnosť.

Vyvrcholením osláv bude celodenné podujatie plánované v rámci septembrových Dní európskeho kultúrneho dedičstva. Jeho súčasťou bude odborný seminár s príspevkami k dejinám múzea a k jeho zbierkovému fondu, ako aj slávnostný koncert v Kostole sv. Kataríny. Ten bude spojený s ocenením osobností, ktoré sa významným spôsobom zaslúžili o rozvoj múzea. Pri tejto príležitosti bude tiež predstavená reprezentačná obrazová publikácia, prezentujúca profilové numizmatické zbierkové fondy múzea. Zároveň bude uvedený filmový medailón, približujúci minulosť aj súčasnosť Múzea mincí a medailí.

Jubilejný rok, ktorý návštevníkom ponúkne niekoľko výnimočných zážitkov, uzavrie už tradične adventný koncert na Mestskom hrade v Kremnici.

Dejiny kremnického múzejníctva majú teda nielen bohaté tradície, ale aj rušnú súčasnosť. Zaželajme si na záver, aby šťastne oslávilo 125. narodeniny a aby aj v budúcnosti mohlo čo najefektívnejšie rozširovať poznatky o dejinách platobných prostriedkov a medailí, či už vo forme výstav, publikácií a prednášok, a to tak pre odbornú, ako aj pre laickú verejnosť.

Za realizáciu numizmaticko-historickej expozície *Líce a rub peňazí – Peniaze a medailérstvo v dejinách Slovenska* získalo múzeum ocenenie Múzeum roka 2003.